

OBRAZLOŽENJE
MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA
U 2010. GODINI

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U 2010. GODINI

Nakon glavnog udara ekonomske krize na hrvatsko gospodarstvo u 2009. godini, nepovoljna gospodarska kretanja smanjenim su intenzitetom nastavljena i u 2010. godini kada je zabilježen realni međugodišnji pad bruto domaćeg proizvoda od 1,2%. Većina ostalih osnovnih makroekonomskih pokazatelja također je zabilježila smanjenje u odnosu na ostvarenja iz 2009. godine. Industrijska proizvodnja smanjena je na međugodišnjoj razini u 2010. godini 1,4%, trgovina na malo zabilježila je realno smanjenje od 1,8%, dok je broj noćenja turista povećan 2,6%. Prvenstveno pod utjecajem slabljenja domaće potražnje došlo je do usporavanje prosječne godišnje inflacije mjerene indeksom potrošačkih cijena s 2,4% u 2009. na 1,1% u 2010. godini. Nepovoljna kretanja nastavljena su i na tržištu rada te je administrativna nezaposlenost u 2010. godini u prosjeku zabilježila međugodišnji rast od 14,9% dok je prosječna stopa anketne nezaposlenosti porasla s 9,1% u 2009. na 11,8% u 2010. godini. Uslijed daljnje korekcije domaće agregatne potražnje, deficit tekućeg računa bilance plaćanja smanjen je s 5,5% BDP-a u 2009. na 1,4% BDP-a u 2010. godini, prije svega kao posljedica smanjenja deficita na računu roba.

Tablica 1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Republike Hrvatske

	2009.	2010.
Bruto domaći proizvod, % godišnja promjena, realno	-6,0	-1,2
Indeks potrošačkih cijena, % godišnja promjena	2,4	1,1
Industrijska proizvodnja, % godišnja promjena	-9,2	-1,4
Trgovina na malo, % godišnja promjena, realno	-15,3	-1,8
Broj noćenja turista, % godišnja promjena	-1,4	2,6
Indeks građevinskih radova, % godišnja promjena	-6,5	-15,9
Stopa registrirane nezaposlenosti, kraj razdoblja, %	16,7	18,6
Broj registriranih nezaposlenih, kraj razdoblja, 000	292	320
Broj zaposlenih, kraj razdoblja, 000	1.450	1.396
Prosječni tečaj HRK/EUR	7,34	7,29
Prosječni tečaj HRK/USD	5,28	5,50
Izvoz roba, % godišnja promjena u HRK	-20,1	17,4
Uvoz roba, % godišnja promjena u HRK	-25,7	-1,4
Saldo tekućeg računa bilance plaćanja, milijuni EUR	-2.506	-654
Saldo tekućeg računa bilance plaćanja, % BDP-a	-5,5	-1,4
Inozemni dug, milijuni EUR, kraj razdoblja	44.606	45.768
Inozemni dug, % BDP-a, kraj razdoblja	97,7	99,7
Međunarodne pričuve HNB-a, milijuni EUR, kraj razdoblja	10.376	10.660
Ukupni krediti, % godišnja promjena, kraj razdoblja	2,3	8,1

Izvor: Državni zavod za statistiku, Hrvatska narodna banka

1. Realni sektor

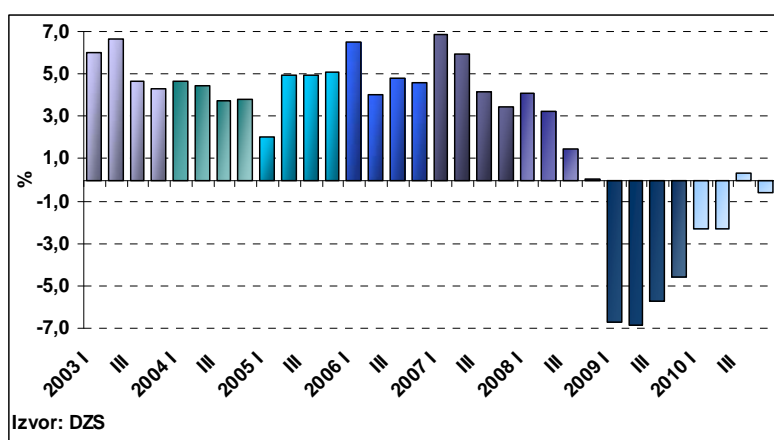
Bruto domaći proizvod

Realno smanjenje bruto domaćeg proizvoda iznosilo je 1,2% u 2010. godini, što predstavlja usporavanje pada za 4,8 postotnih bodova u usporedbi s 2009. godinom. Nominalni bruto domaći proizvod smanjen je u 2010. godini 0,2% na međugodišnjoj razini te je iznosio

334.564 milijuna kuna. Bruto domaći proizvod u eurima po glavi stanovnika zabilježio je međugodišnje povećanje od 0,5%. Međugodišnji rast deflatora bruto domaćeg proizvoda iznosio je u 2010. godini 1,0%, odnosno 2,3 postotna boda manje nego u 2009. godini.

Promatrajući rashodnu stranu bruto domaćeg proizvoda u 2010. godini, sve komponente bruto domaćeg proizvoda, izuzev izvoza roba i usluga, koji je povećan 6,0%, zabilježile su realna smanjenja na međugodišnjoj razini. Tako je najveće realno međugodišnje smanjenje zabilježeno kod investicija u fiksni kapital, koje su u odnosu na 2009. godinu smanjene 11,3%, a slijede uvoz roba i usluga sa smanjenjem od 1,3%, osobna potrošnja je smanjena 0,9%, a državna potrošnja 0,8%. Promatrajući doprinose međugodišnjoj promjeni bruto domaćeg proizvoda u 2010. godini, negativne doprinose ostvarili su investicije u fiksni kapital, u iznosu od -3,1 postotni bod, osobna potrošnja s -0,5 postotnih bodova, promjena zaliha (koje uključuju statističku diskrepanciju) s -0,4 postotna boda te državna potrošnja s -0,2 postotna boda. Pozitivne doprinose ostvarili su izvoz roba i usluga, u iznosu od 2,3 postotna boda te uvoz roba i usluga, u iznosu od 0,7 postotnih bodova, pa je, kao rezultat toga, doprinos neto izvoza bio također pozitivan te iznosio 3,0 postotnih bodova. Obračun bruto domaćeg proizvoda s proizvodne strane pokazuje da je najveće međugodišnje realno smanjenje bruto dodane vrijednosti u 2010. godini zabilježeno kod djelatnosti građevinarstva (-16,4%), a slijede prijevoz, skladištenje i veze (-2,4%), industrija¹ (-1,6%), trgovina² (-1,2%), poljoprivreda³ (-0,2%), hoteli i restorani (-0,1%) te javna uprava⁴ (-0,1%). Jedina djelatnost koja je zabilježila realni rast u 2010. u odnosu na 2009. godinu bilo je financijsko posredovanje⁵ (0,8%). Navedena kretanja rezultirala su realnim međugodišnjim smanjenjem ukupne bruto dodane vrijednosti od 1,7% u 2010. godini.

Grafikon 1. Realni rast bruto domaćeg proizvoda

Industrijska proizvodnja

Međugodišnje smanjenje industrijske proizvodnje iznosilo je u 2010. godini 1,4% što u usporedbi s 2009. godinom predstavlja usporavanje pada od 7,8 postotnih bodova. Promatrano prema glavnim industrijskim grupacijama, međugodišnje povećanje industrijske

¹ Obuhvaća rudarstvo, vađenje, prerađivačku industriju, opskrbu električnom energijom, plinom i vodom.

² Uključuje trgovinu na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo.

³ Obuhvaća poljoprivredu, lov, šumarstvo i ribarstvo.

⁴ Kategorija obuhvaća javnu upravu i obranu, socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb, ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti i aktivnosti kućanstava.

⁵ Kategorija uključuje financijsko posredovanje, poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge.

proizvodnje u 2010. godini zabilježeno je kod proizvodnje energije (2,5%) te proizvodnje netrajnih proizvoda za široku potrošnju (1,9%). Proizvodnja intermedijarnih proizvoda smanjena je u 2010. godini 6,4%, proizvodnja kapitalnih proizvoda 2,1%, a proizvodnja trajnih proizvoda za široku potrošnju 1,1%.

Promatrano prema djelatnostima, rudarstvo i vađenje smanjeno je 9,2% na međugodišnjoj razini u 2010. godini, dok je opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija zabilježila rast od 6,4%. Prerađivačka industrija, djelatnost koja ima najveći udio u ukupnoj industrijskoj proizvodnji (82,82%) smanjena je 2,1% na međugodišnjoj razini u 2010. godini. Najveći doprinos smanjenju prerađivačke industrije u 2010. godini došao je od proizvodnje ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda, koja je zabilježila međugodišnje smanjenje od 20,2%, proizvodnje gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme (-13,1%), proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava (-21,8%) te proizvodnje pića (-8,8%), dok je najveći doprinos u smjeru povećanja prerađivačke industrije došao od popravka i instaliranja strojeva i opreme (rast od 12,6%), proizvodnje papira i proizvoda od papira (15,5%), proizvodnje osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka (31,1%) te proizvodnje duhanskih proizvoda (16,1%).

Trgovina na malo

Promet od trgovine na malo zabilježio je u 2010. godini nominalni međugodišnji pad od 1,1%, dok je realno smanjen 1,8%. Promatrajući pokazatelje koji mogu utjecati na trgovinu na malo, prosječan broj zaposlenih osoba je u 2010. godini na međugodišnjoj razini smanjen za 66,3 tisuće, krediti stanovništvu (isključujući stambene kredite) smanjeni su 0,6%, dok je broj noćenja turista zabilježio međugodišnji rast od 2,6%. Promatrajući nominalni promet od trgovine na malo po trgovačkim strukama, najznačajniji doprinos međugodišnjem smanjenju trgovine u 2010. godini došao je od tekstila, odjevnih predmeta, obuće i kožnih proizvoda (međugodišnje smanjenje od 8,2%) te motornih vozila (-18,7%).

Turizam

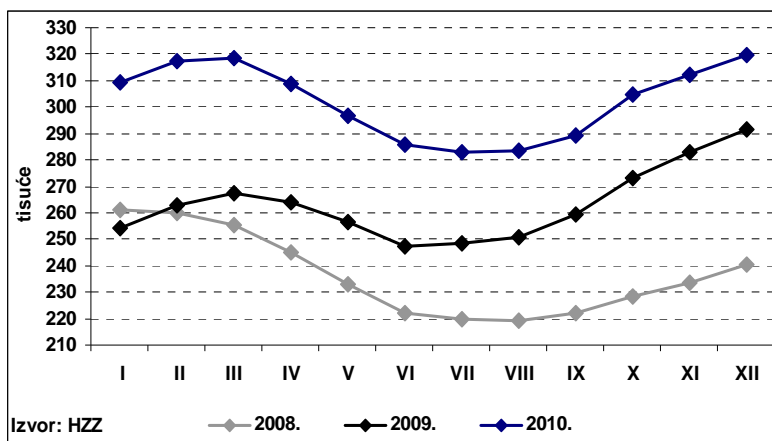
Ukupan broj dolazaka turista u 2010. godini iznosio je 10,6 milijuna te je na međugodišnjoj razini povećan 3,2%, dok je ukupan broj noćenja turista iznosio 56,4 milijuna i zabilježio međugodišnji rast od 2,6%. U strukturi noćenja u 2010. godini, 90,4% ukupnih noćenja ostvarili su strani turisti. Dolasci stranih turista povećani su u 2010. godini na međugodišnjoj razini 4,8%, a dolasci domaćih turista smanjeni 5,3%, dok su noćenja stranih turista povećana 3,6%, a noćenja domaćih turista smanjena 5,8%. U 2010. godini ostvareno je prosječno 5,3 noćenja po dolasku turista, približno isto kao i u 2009. godini. Promatrajući strukturu noćenja stranih turista prema zemlji prebivališta, najviše su noćenja u 2010. godini ostvarili turisti iz Njemačke (22,5%), Slovenije (11,5%), Italije (9,3%), Austrije (8,7%) te Češke (8,2%). Prihodi od turizma iznosili su u 2010. godini 6,2 milijarde eura te su u usporedbi s 2009. godinom smanjeni 2,2%.

Zaposlenost i plaće

Tržište rada obilježila su i u 2010. godini nepovoljna kretanja. Tako je u prosincu 2010. bilo registrirano 319.845 nezaposlenih osoba, što je za 28.300 ili 9,7% više nego u prosincu 2009. godine. Napomenimo ovdje kako je međugodišnji rast broja registriranih nezaposlenih osoba usporavao prema kraju 2010. godine. Stopa administrativne nezaposlenosti povećana je u

istom razdoblju s 16,7% na 18,6%. Promatrajući prosječan broj nezaposlenih osoba, u 2010. godini zabilježeno je povećanje od 39.251 ili 14,9% u usporedbi s 2009. godinom, dok je prosječan broj ukupno zaposlenih smanjen za 66.330 ili 4,4%. Prosječna godišnja stopa nezaposlenosti povećana je s 14,9% u 2009. na 17,4% u 2010. godini. Prema podacima ankete o radnoj snazi, stopa nezaposlenosti iznosila je u 2010. godini 11,8%, što predstavlja porast od 2,7 postotnih bodova u usporedbi s 2009. godinom.

Grafikon 2. Kretanje broja registriranih nezaposlenih osoba

Prosječna bruto plaća zabilježila je u 2010. godini međugodišnji nominalni pad od 0,4%, dok je nominalni rast prosječne neto plaće iznosio 0,6%. Isključivanje utjecaja inflacije ukazuje da je u 2010. godini prosječna bruto plaća na međugodišnjoj razini realno smanjena 1,5%, a neto plaća 0,5%. Najviše bruto plaće u 2010. godini zabilježene su kod financijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja, dok su najniže bruto plaće zabilježene kod administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti.

Cijene

Prosječni međugodišnji rast indeksa potrošačkih cijena usporen je sa 2,4% zabilježenih u 2009. godini na 1,1% u 2010. godini. Međugodišnji rast indeksa potrošačkih cijena u prosincu 2010. godine iznosio je 1,8%. Cijene dobara prosječno su u 2010. godini porasle 0,9%, a cijene usluga 1,5%. Dominantan utjecaj na kretanje potrošačkih cijena u 2010. godini imalo je smanjenje osobne potrošnje, s jedne, te povećanje uvezenih inflatornih pritisaka, s druge strane. Najveći doprinos prosječnom povećanju cijena došao je od cijena goriva i maziva za osobna vozila, koje su, u odnosu na 2009. godinu, povećane 13,9%, cijena plina koje su porasle 18,1% te cijena tekućih goriva koje su porasle 23,6%. Najveći su utjecaj na ublažavanje međugodišnjeg rasta cijena u 2010. godini imale cijene prehrane koje su smanjene 1,7%, pri čemu treba istaknuti smanjenje cijena mesa od 5,7% i mlijeka, sira i jaja od 3,2%, te cijene odjeće i obuće koje su smanjene 4,2%.

2. Financijski sektor

Ukupni krediti poslovnih banaka iznosili su krajem 2010. godine 272,8 milijardi kuna. Njihova međugodišnja stopa rasta iznosila je u 2010. godini 8,1% te je, u usporedbi s 2009. godinom ubrzana za 5,8 postotnih bodova. Ukupni krediti stanovništvu su u 2010. godini zabilježili povećanje od 3,8% što, u odnosu na 2009. godinu predstavlja ubrzanje od 6,7 postotnih bodova. Pritom su stambeni krediti, koji sudjeluju sa 45,5% u ukupnim kreditima

stanovništvu, porasli 9,5% dok su krediti stanovništvu isključujući stambene kredite zabilježili međugodišnje smanjenje od 0,6%. Međugodišnji rast kredita poduzećima iznosio je 9,5%, te je u usporedbi s 2009. godinom ubrzan za 7,6 postotnih bodova. Potrebno je spomenuti napor koji je Vlada učinila poticajnim programima putem HBOR-a u svrhu poticanja financiranja poduzeća. Krediti poslovnih banaka središnjoj državi povećani su na međugodišnjoj razini u 2010. godini 16,7%.

Ukupni kunski i devizni štedni i oročeni depoziti kod poslovnih banaka iznosili su krajem 2010. godine 182,4 milijarde kuna te su u usporedbi s 2009. godinom porasli za 7,8 milijardi kuna. Promatrajući međugodišnju stopu rasta, u 2010. godini ukupni kunski i devizni štedni i oročeni depoziti porasli su 4,5%, što je ubrzanje od 0,1 postotnog boda u usporedbi s godinom ranije. Ukupni kunski štedni i oročeni depoziti u 2010. godini smanjeni su za 4,3 milijarde kuna ili 11,0%. Najveći doprinos tom smanjenju došao je od depozita trgovačkih društava, koji su u 2010. godini smanjeni za 2,5 milijarde kuna, te depozita nebankarskih financijskih institucija, koji su smanjeni za 1,2 milijarde kuna. S druge strane, devizni depoziti su tijekom 2010. godine usporili rast te su uvećani za 12,1 milijardu kuna ili 9,0%. Najveći doprinos rastu deviznih štednih i oročenih depozita došao je od sektora stanovništva čiji su devizni depoziti porasli za 10,2 milijarde kuna.

Ukupna inozemna aktiva poslovnih banaka iznosila je krajem 2010. godine 47,2 milijarde kuna te je u usporedbi s 2009. godinom smanjena za 2,3 milijarde kuna ili 4,7%. Ukupna inozemna pasiva je tijekom 2010. porasla za 1,6 milijardi kuna ili 2,0% te je krajem godine iznosila 81,9 milijardi kuna. Navedena kretanja odredila su neto inozemnu aktivu koja je krajem 2010. godine iznosila -34,7 milijardi kuna te je u usporedbi s 2009. godinom smanjena za 3,9 milijardi kuna ili 12,7%.

3. Međunarodni sektor

Robna razmjena

U 2010. godini robni izvoz je zabilježio međugodišnje povećanje od 17,4%, dok je robni uvoz smanjen 1,4%. Ukoliko se iz robnog izvoza i uvoza isključi kategorija ostalih prijevoznih sredstava, koja iskrivljuje trend kretanja ukupne robne razmjene, robni izvoz je u 2010. godini povećan 11,5%, a uvoz smanjen 1,4%. Pokrivenost robnog uvoza robnim izvozom bila je u 2010. godini 58,9%, što je 9,4 postotna boda više nego u 2009. godini. Vanjskotrgovinski deficit smanjen je u 2010. godini 19,7%. Ukoliko se promatra robna razmjena izražena u američkim dolarima, robni izvoz je u 2010. godini zabilježio međugodišnji rast od 12,5%, dok je robni uvoz smanjen 5,4%. Veće međugodišnje smanjenja uvoza te manje povećanje izvoza izraženih u američkim dolarima rezultat su činjenice da se većina robne razmjene Hrvatske odvija sa zemljama Europske unije te utjecaj na rast izvoza i uvoza ima i promjena tečaja američkog dolara prema euru.

Promatrajući robnu razmjenu prema djelatnostima, najveći doprinos povećanju izvoza u 2010. godini došao je od proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava (međugodišnji porast od 78,0%), proizvodnje koksa i rafiniranih naftnih proizvoda (34,5%), proizvodnje kemikalija i kemijskih proizvoda (44,3%), skupljanja otpada, djelatnosti obrade i zbrinjavanja otpada; uporaba materijala (79,1%) te proizvodnje osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka (33,4%). Kategorije koje su u 2010. godini najviše doprinijele smanjenju robnog uvoza bile su proizvodnja strojeva i uređaja (međugodišnje smanjenje od 24,0%), proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica (-18,5%), opskrba električnom energijom, plinom,

parom i klimatizacija (-31,0%) te proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme (-9,8%).

Promatrajući strukturu robnog izvoza prema zemljama, najveći udio u ukupnom hrvatskom robnom izvozu u 2010. godini imale su Italija (18,6%), BiH (11,6%), Njemačka (10,4%), Slovenija (7,8%) i Austrija (5,3%). Promatrajući izvoz u navedene zemlje u usporedbi s 2009. godinom, porastao je robni izvoz u sve zemlje, redom, Sloveniju (24,2%), Austriju (15,4%), Italiju (15,0%), Njemačku (10,6%) te BiH (6,3%).

Devizni tečaj

Tijekom 2010. godini tečaj kune prema euru bio je pretežno stabilan. U lipnju i početkom srpnja pojavili su se aprecijacijski pritisci na kunu, prvenstveno kao posljedica očekivanja novog izdanja državnih obveznica s valutnom klauzulom i zaduživanja sektora države u inozemstvu, te početka turističke sezone. S druge strane, u nastavku godine, a poglavito u zadnjem tromjesečju, prevladavali su deprecijacijski pritisci, kao rezultat pojačane potražnje za devizama od strane banaka i poduzeća.

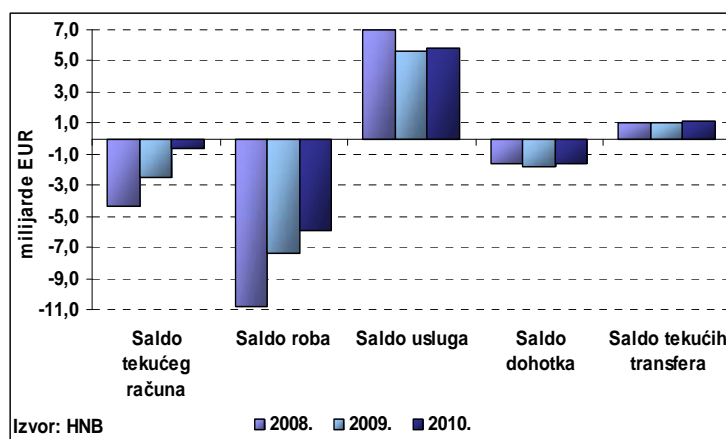
Prosječni godišnji tečaj kune prema euru smanjen je s 7,34 kune za euro u 2009. godini na 7,29 kuna za euro u 2010. godini, što predstavlja aprecijaciju kune prema euru od 0,7%. Tečaj kune prema euru na kraju razdoblja je deprecirao, odnosno porastao sa 7,31 kunu za euro krajem 2009. na 7,39 kuna za euro krajem 2010. godine. Radi ublažavanja prije spomenutih pritisaka na tečaj kune prema euru, Hrvatska narodna banka je tijekom 2010. godine na deviznom tržištu intervenirala pet puta od čega su se prve tri intervencije sredinom godine odnosile na otkup eura od banaka, u ukupnom iznosu od 363,7 milijuna eura, dok su se preostale dvije intervencije krajem godine odnosile na prodaju eura, u ukupnom iznosu od 350,1 milijun eura.

Tečaj američkog dolara prema kuni kretao se u skladu s fluktuacijama dolara prema euru na svjetskim deviznim tržištima. Tako je krajem prosinca 2010. godine iznosio 5,57 kuna za dolar, što predstavlja deprecijaciju od 9,4% u odnosu na kraj 2009. dok je prosječni tečaj u cijeloj 2010. godini iznosio 5,50 kuna za dolar te je u odnosu na 2009. godinu kuna prema dolaru deprecirala 4,2%.

Bilanca plaćanja

Deficit tekućeg računa bilance plaćanja iznosio je u 2010. godini 654 milijuna eura, što u usporedbi s 2009. godinom predstavlja smanjenje od 1,9 milijardi eura ili 73,9%. Deficit tekućeg računa izražen u postotku BDP-a smanjen je s 5,5% u 2009. na 1,4% u 2010. godini. Pokrivenost uvoza roba i usluga izvozom roba i usluga iznosila je u 2010. godini 99,1 posto, a u usporedbi s 2009. godinom povećana je za 8,7 postotnih bodova. Najveći doprinos smanjenju deficita u 2010. u odnosu na 2009. godinu došao je od smanjenja negativnog salda na računu roba, koji je u odnosu na 2009. smanjen za 1,4 milijarde eura ili 19,5% te je iznosio 5,9 milijardi eura. Na računu usluga u 2010. godini zabilježen je suficit od 5,8 milijardi eura, što predstavlja porast od 127 milijuna eura ili 2,2% na međugodišnjoj razini. Pri tome su prihodi od turizma iznosili 6,2 milijarde eura te zabilježili međugodišnje smanjenje od 2,2 posto. Deficit na računu dohotka iznosio je u 2010. godini 1,6 milijardi eura te je smanjen na međugodišnjoj razini za 216 milijuna eura ili 11,8%. Pozitivan saldo tekućih transfera iznosio je u 2010. godini 1,1 milijardu eura te je na međugodišnjoj razini povećan za 68 milijuna eura ili 6,6%.

Grafikon 3. Tekući račun bilance plaćanja

Na financijskom računu, najveći neto priljev u 2010. godini ostvarila su ostala ulaganja, u iznosu od 776 milijuna eura, što je 71,9% manje nego u 2009. godini. Neto izravna ulaganja iznosila su u 2010. godini 593 milijuna eura, što je 50,8% manje u odnosu na 2009., dok je na računu portfeljnih ulaganja zabilježen neto priljev sredstava u iznosu od 241 milijun eura što je 31,3% veći priljev nego u 2009. Neto pogreške i propusti iznosile su u 2010. godini -655 milijuna eura, dok su međunarodne pričuve povećane za 84 milijuna eura.

Inozemni dug

Krajem 2010. godine ukupni inozemni dug iznosio je 45,8 milijardi eura što predstavlja 99,7% bruto domaćeg proizvoda. Međugodišnji rast inozemnog duga iznosio je krajem 2010. godine 2,6%, što predstavlja usporavanje od 8,0 postotnih bodova u usporedbi s 2009. godinom. Tijekom 2010. godine inozemni dug je povećan za 1,2 milijarde eura. Povećanje inozemnog duga tijekom 2010. godine zabilježeno je kod inozemnog duga države, u iznosu od 769 milijuna eura, inozemnog duga ostalih domaćih sektora, koji je povećan za 353 milijuna eura, te inozemnog duga banaka, koji je povećan za 80 milijuna eura. Smanjenje inozemnog duga tijekom 2010. godine zabilježeno je kod inozemnog duga vlasnički povezanih poduzeća putem inozemnih izravnih ulaganja, koji je smanjen za 40 milijuna eura. Promatrajući strukturu inozemnog duga, udio inozemnog duga države u ukupnom inozemnom dugu povećan je s 11,6% u prosincu 2009. na 13,0% u prosincu 2010. godine, inozemni dug temeljem inozemnih izravnih ulaganja smanjen je u istom razdoblju sa 16,7% na 16,2%, inozemni dug banaka smanjen je s 23,9% na 23,5%, a inozemni dug ostalih domaćih sektora s 47,8% na 47,4% ukupnog inozemnog duga.

Grafikon 4. Inozemni dug pojedinih domaćih sektora

